

podkreślił, że człowiek traci swą podmiotowość, poddaje się naturze i jej podlega. Kontakt z przyrodą daje mu nowe rozumienie duchowości, która oderwana od religii stanowi harmonię z naturą. W takiej sytuacji potrzebna jest ekologia ludzka, o której mówi papież Franciszek.

Po przerwie miała miejsce dyskusja panelowa, którą poprowadził również ks. prof. dr hab. P. Morciniec. Przewodniczący dyskusji oraz prelegenci wcześniejszej sesji dokonali krótkiego podsumowania i wprowadzenia w dyskusję. Głos zabrali m.in. bp. J. Wróbel, o. K. Grzybek, bp. F. Dziuba, ks. P. Kieniewicz, ks. Z. Teinert, pani A. Androsik, ks. A. Szumski, ks. K. Smykowski. Uczestnicy nie tylko stawiali pytania, ale również dzielili się własnymi przemyśleniami na temat ekologii. Poruszono m.in. problem redukcji relacji człowieka do relacji ze zwierzęciem, pierwszy i najważniejszy postulat ekologii, jakim jest chwalenie Boga, problem cierpienia zadawanego zwierzętom dla zabawy ludzi oraz dla celów kultowych, leków homeopatycznych, tzw. „braterstwo ludzi i zwierząt”, zagadnienie równorzędności praw wszystkich istot żywych P. Singera oraz jego rozróżnienie na osobę i naturę, działalność charytatywną na rzecz zwierząt oraz istotę władzy człowieka nad zwierzęciem.

Na zakończenie sympozjum głos zabrał ks. dr Andrzej Pryba MSF, redaktor naczelny czasopisma „Teologia i Moralność”, oraz przewodniczący Stowarzyszenia Teologów Moralistów, ks. prof. dr hab. Marian Machinek MSF, który podziękował zarządowi za współpracę w przygotowaniu sympozjum, pani Joannie za sprzedaż książek, zebranych za udział w obradach oraz zachęcił do uczestnictwa w przyszłorocznym sympozjum, które będzie jednocześnie połączone z wyborem nowego zarządu.

ANTONI KARAŚ

Wyższe Seminarium Redemptorystów w Tuchowie

MIĘDZYNARODOWY KONGRES O RODZINIE
„EWANGELIA MAŁŻEŃSTWA I RODZINY”
(Toruń, 29-30 maja 2015 roku)

Ojciec Święty Franciszek, mając na względzie XIV Zgromadzenie Zwyczajne Ogólne Synodu Biskupów o rodzinie w październiku 2015 roku, zaprosił Kościoły parokialne wraz z instytucjami akademickimi i stowarzyszeniami świeckimi do rozległej konsultacji na temat rodziny. Papież przy różnych okazjach nieustannie prosił wierzących nie tylko o modlitwę, ale i o pogłębioną refleksję i braterską dyskusję przyczyniającą się do owocnego Synodu Biskupów. Apelował on – idąc śladami swoich poprzedników, a szczególnie papieża rodziny św. Jana Pawła II – o przywrócenie należytej czci małżeństwu i rodzinie oraz ich piękna zgodnego z zamysłem Boga Stwórcy. Wychodząc naprzeciw temu wołaniu Ojca Świętego Franciszka, Wyższa Szkoła Kultury Społecznej i Medialnej w Toruniu postanowiła zorganizować Międzynarodowy Kongres o Rodzinie pt. „Ewangelia małżeństwa i rodziny” w dniach 29 i 30 maja. Kongres ten odbył się pod patronatem i z osobistym udziałem JE ks. abp. Stanisława

Gądeckiego, metropolity poznańskiego i przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski, przy współpracy pasterzy i wybitnych teologów Kościoła w Polsce i spoza jej granic. Gościem szczególnym kongresu był JEm. ks. kard. Gerhard L. Müller, prefekt Kongregacji Nauki Wiary.

Otwarcia Kongresu 29 maja o godz. 17.00 dokonał JE ks. bp Andrzej Suski, ordynariusz diecezji toruńskiej. Witając uczestników wydarzenia, zauważył on, że dzisiaj pojawia się mnóstwo pytań dotyczących rodziny, ale na czoło wysuwają się trzy zasadnicze. Pierwsze dotyczy jej tożsamości, istoty, natury. Drugie – aktualnej sytuacji rodziny w dobie wielorakich przemian i zagrożeń. Trzecie zaś – samego zaangażowania na rzecz rodziny tak Kościoła, jak państwa oraz całego społeczeństwa. Ksiądz biskup wyraził nadzieję, że prace Kongresu pomogą udzielić wyraźnych odpowiedzi na te ważne pytania.

Pierwszy referat poświęcony *Nadziei rodziny dla Kościoła, nadziei Kościoła dla rodziny* wygłosił JEm. ks. kard. Gerhard L. Müller, prefekt Kongregacji Nauki Wiary. Kardynał w podkreślił m.in., że rodzina jest instytucją społeczną mającą szczególne znaczenie dla Kościoła i pozostaje z nim w ścisłej relacji, gdyż to przede wszystkim w niej człowiek rodzi się i rozwija. Właśnie dlatego Kościół aktywnie sprzeciwia się wszelkim próbom manipulowania definicją rodziny i broni jej zakorzenienia w objawieniu i rzeczywistości duchowej. Właściwie rozumiane pojęcia rodziny i małżeństwa muszą być – zdaniem księdza kardynała – zakorzenione w kategorii wieloaspektowej, pełnej miłości ewangelicznej, sprzeciwiającej się współczesnym relatywizującym tendencjom intelektualnym, takim jak m.in. dyktat wolności indywidualnego sumienia. Tylko dzięki właściwemu zrozumieniu własnej tożsamości rodzina może realizować swoje funkcje, a przede wszystkim swoją misję ewangelizacyjną i oddziaływać przez nią także na otoczenie, a więc na całe społeczeństwo.

Drugi referat wygłosił JE ks. abp Stanisław Gądecki, przewodniczący Konferencji Episkopatu Polski. W odczycie zatytułowanym: *Chrystusowe wezwanie „od początku” – wzorem duszpasterstwa Kościoła*, przewodniczący KEP dobitnie zaznaczył, że energiczne przypomnienie nauczania Kościoła na temat małżeństwa i rodziny jest konieczne nie tylko ze względu na krytykę chrześcijańskiego przepowiadania w tym zakresie, lecz także z uwagi na realny kryzys rozumienia tych zagadnień przez samych katolików. Nauczanie katolickie bowiem jest zakorzenione „w początku” oznaczającym pierwotny stan stworzenia człowieka, a więc decydującym o jego prawdziwej naturze. Na biblijnym opisie stworzenia opiera się rozumienie relacji mężczyzny i kobiety jako „jedności dwojga”, ustanowienie przez Boga małżeństwa oraz wizja absolutnej i niezniszczalnej miłości. Na nich także – powiedział ks. abp Gądecki – powinien opierać się wysiłek duszpasterski Kościoła, najlepiej stroniący od podejścia jurydycznego, często postrzeganego obecnie przez wiernych jako schemat praw i zakazów. Dzięki temu wysiłkowi wzmocnione może zostać rozumienie rodziny jako „Kościoła domowego”, będącego nie tylko figurą retoryczną, lecz autentyczną drogą prowadzącą do zbawienia.

Z zaproszonych gości zagranicznych jako pierwsza głos zabrała dr In Hye Colomba Kim z Korei Południowej, która podjęła temat: *Małżeństwo drogą świętości. Rodzina małym Kościołem i obrazem Trójcy Przenajświętszej w życiu i myśli Sługi Bożego*

Igino Giordaniego. Igino Giordani był włoskim politykiem i pisarzem, który jako gorliwy chrześcijanin walczył o obronę godności rodziny w życiu publicznym. Zdaniem dr Colomby Kim, przywołana postać katolickiego pisarza może być doskonałym przyczynkiem do rozważań nad rodziną i małżeństwem, zarówno jeśli chodzi o jego wkład w refleksję teologiczną, jak i żywe świadectwo jego życia. Jedną z największych zasług Giordaniego na polu teologii jest ukazanie rodziny jako „małego Kościoła”, w którym człowiek zaczyna słuchać słowa Bożego i nim żyć, w którym owocuje Ewangelia i wreszcie w którym żyje i uosabia się w pewien sposób Chrystus. Giordani nazywa rodzinę obrazem Trójcy; w Niej to miłość małżeńska zostaje podniesiona do rangi tej samej miłości, która łączy Trzy Osoby Boskie. Uzupełnieniem rozważań teologicznych włoskiego myśliciela są uwagi pedagogiczne dotyczące praktyki codziennego życia rodzinnego wynikające z jego własnych doświadczeń.

Następnym zagranicznym gościem był wybitny specjalista z zakresu teologii rodziny ks. prof. Juan José Pérez Soba z Hiszpanii, profesor Papieskiego Instytutu Jana Pawła II do Studiów nad Małżeństwem i Rodziną przy Papieskim Uniwersytecie Laterańskim. W wykładzie o *Granicach poszukiwań teologicznych i rozwiązań duszpasterskich w służbie małżeństwu i rodzinie* ks. prof. Soba wykazywał, że współczesne wyzwania teologiczne i pastoralne dotyczące katolickiego podejścia do rodziny i małżeństwa nie pozostają bez związku z klimatem intelektualnym naszych czasów. Różne prądy filozoficzne oddziałują na przemianę antropologicznego obrazu człowieka, co przekłada się także na obowiązująca wizję związku dwojga ludzi. W obecnych czasach kryzys właściwego rozumienia kwestii rodziny i małżeństwa łączy się z sukcesem koncepcji psychologizacyjnych i emotywestycznych, które absolutyzują ludzkie uczucia i przez to redukują różne aspekty natury ludzkiej. Wszelkie próby przeformułowania katolickiego programu teologicznego i duszpasterskiego w dziedzinie rodziny i małżeństwa muszą mieć na uwadze nie tylko specyfikę naszych czasów, lecz także pełną i wszechstronną wizję człowieka, jaką proponuje objawienie chrześcijańskie.

Inny wybitny współczesny znawca tematyki rodzinnej ks. prof. Augusto Sarmiento z Hiszpanii z uniwersytetu w Nawarze, redaktor *Enchiridion Familiae*, podjął temat: *Wkład św. Jana Pawła II w teologię małżeństwa i rodziny*. Książka prof. Sarmiento ukazała wyjątkowe znaczenie papieża św. Jana Pawła II dla rozwoju teologii małżeństwa i rodziny poprzez oparcie się na jego nauczaniu dotyczącym osoby ludzkiej. Podkreślił dobitnie, że cała „teologia ciała” Jana Pawła II odwołuje się do biblijnego początku i momentu, gdy człowiek – mężczyzna i kobieta – zostaje stworzony na obraz i podobieństwo Boże. Pomimo szkód wyrządzonych rodzajowi ludzkiemu przez grzech – pokazuje papież Jan Paweł II – rzeczywistość stworzenia człowieka na „obraz Boży” nie zostaje wymazana i przekłada się także na właściwe rozumienie rodziny. Stanowi ona przejaw życia integralnego, odwołującego się do rzeczywistości zarówno naturalnej, jak i zbawczej, oraz jest uprzywilejowaną odpowiedzią na powołanie chrześcijańskie, uzyskującą swoją pełnię w sakramencie małżeństwa.

Niezwykłym ubogaceniem kongresu była obecność pary małżeńskiej z Egiptu. Profesor Mounir Farag, dyrektor i założyciel Instytutu Świętego Józefa w Egipcie oraz członek Papieskiej Akademii Życia, wraz z małżonką Moną Mishriky Abdelmalek przedstawili zagadnienie *Misji rodziny na Bliskim Wschodzie i jej oczekiwania wsparcia*

ze strony Kościoła. Wystąpienie to było żywym świadectwem o praktycznym przeżywaniu małżeństwa chrześcijan na Bliskim Wschodzie, a zarazem refleksją natury ogólnej nad misją małżeństwa i rodziny we współczesnym świecie z punktu widzenia kogoś, kto żyje w kontekście Bliskiego Wschodu. Misja i posłannictwo rodziny chrześcijańskiej ze szczególnym uwzględnieniem obecności żywego Jezusa w jej centrum przedstawiona została przez zaproszonych gości na tle sytuacji społeczeństwa egipskiego, a ogólniej: świata arabskomuzułmańskiego. Doświadczenia rodzinne wzbogacone zostały refleksjami związanymi z prowadzeniem przez prelegentów Instytutu Świętego Józefa na rzecz Małżeństwa i Bioetyki. W swoim wystąpieniu sformułowali oni także oczekiwania rodziny chrześcijańskiej wobec Kościoła, mogące pomóc sprostać wyzwaniom naszych czasów i globalizującego się coraz bardziej świata.

Na kongresie nie mogło zabraknąć również przedstawiciela Afryki. Był nim o. prof. Nestor Basunga, redemptorysta z Demokratycznej Republiki Konga, profesor Akademii Alfonsjańskiej w Rzymie. Zaprezentował on temat: *Związek między sakramentem małżeństwa a rodziną. Doświadczenie afrykańskie*. Ojciec prof. Basunga mówił, że samo współistnienie kultury afrykańskiej i religii chrześcijańskiej rodzi wiele problemów charakterystycznych dla spotkania głęboko zakorzenionych zwyczajów społeczeństw tradycyjnych i wskazań przesłania ewangelicznego. Małżeństwo w Afryce, jak wyjaśniał, jest elementem szerszej tradycji „rodzinności” tamtejszych społeczeństw, co implikuje związaną z tym zwyczajowość dotyczącą między innymi kwestii posagu czy znaczenia płodności w związku kobiety i mężczyzny. Jednak afrykańskie małżeństwo zwyczajowe i orędzie chrześcijańskie nie stoją do siebie w całkowitej opozycji, gdyż wynikają z tej samej motywacji. Chrześcijaństwo może dopełnić afrykańską tradycję małżeńską i nadać jej pełen sens, tkwiący ostatecznie nie w kulturze, lecz w objawieniu chrześcijańskim.

Kongres uświetniła także obecność przedstawiciela tradycji wschodniej – ks. prof. Bohdana Tymchyshyna z Ukraińskiego Uniwersytetu Katolickiego we Lwowie, przewodniczącego Komisji Rodziny Ukraińskiego Kościoła Greckokatolickiego. Omówił on kwestię *Teorii i retoryki nierozzerwalności sakramentu małżeństwa pomiędzy Wschodem a Zachodem. Doświadczenie Ukraińskiego Kościoła Greckokatolickiego*. Ksiądz prof. Tymchyshyn wyjaśniał słuchaczom, że rozumienie sakramentu małżeństwa i jego nierozzerwalności w poszczególnych Kościołach chrześcijańskich, pomimo fundamentalnych podobieństw, różni się w wielu punktach i skutkuje innym pojmowaniem niektórych kwestii szczegółowych i praktyk duszpasterskich. Różnice te wynikają nie tylko z historii, ale także z nieco innych interpretacji teologicznych. Tradycja wschodnia postrzega sakrament małżeństwa jako uznanie zjednoczenia dwojga ludzi, które już dokonuje się w ich życiu. Potwierdza to – zdaniem prelegenta – forma sakramentu małżeństwa składająca się z odrębnych ceremonii zaręczyn i obrzędu ukoronowania. Przekłada się to także na nieco inne podejście niż w Kościele zachodnim do kwestii zawierania ponownych związków.

W gronie wybitnych polskich teologów i znawców z zakresu tematyki małżeństwa i rodziny wystąpił ks. bp Stanisław Stefanek TChr, aktualny członek prezydium Papieskiej Rady Rodziny, który dzielił się ze słuchaczami *Proroczą wizją encykliki Humanae vitae*. Ksiądz bp Stefanek podkreślał, że proroczy wymiar encykliki Pawła VI nie

polega tylko na tym, że przewidziała ona rozwój wielu prądów i tendencji szkodzących kondycji małżeństwa i rodziny. Przede wszystkim – zaznaczył on – proponuje ona proroczą, a więc opartą na chrześcijańskiej prawdzie, wizję stosunków rodzinnych. Przecistawiając się zgubnym prądom cywilizacyjnym, takim jak np. rosnąca akceptacja dla aborcji czy antykoncepcji, Paweł VI nie proponuje podejścia legalistycznego czy restrykcyjnej formalistyki, lecz próbuje zbliżyć się do współczesnego człowieka w realnych problemach życia codziennego związanych z poruszonymi zagadnieniami. Podejście papieża przedstawiającego tradycyjne stanowisko Kościoła w odniesieniu do problemów nowych czasów – w ocenie prelegenta – ukazuje wielkie zaufanie do człowieka jako istoty zdolnej do życia według Prawa Bożego oraz porządkowania swoich odruchów natury emocjonalnej.

Następny znany i wybitny polski teolog ks. prof. Paweł Bortkiewicz, zakonnik z Towarzystwa Chrystusowego, podjął bardzo aktualne zagadnienie: *Równość, różnorodność, komplementarność – tożsamość małżeństwa wobec genderfeminizmu*. Ksiądz Profesor podkreślił, że o ile w historii ostatnich kilku wieków wielokrotnie mieliśmy do czynienia z atakami na rodzinę jako instytucję życia społecznego, o tyle obecnie na atak narażone jest samo pojęcie rodziny jako monogamicznego i heteroseksualnego związku mężczyzny i kobiety. Głównymi nurtami myślowymi prowadzącymi tę walkę – mówił – są współczesne ideologie genderyzmu i feminizmu dążące do: demontażu tradycyjnego pojęcia płci, zmiany ugruntowanych ról społecznych i kulturowych, a w perspektywie długofalowej – do zmiany natury ludzkiej w celu zniwelowania różnic pomiędzy płciami. W reakcji na opisane zjawiska – wskazał ksiądz profesor – Kościół głosi stanowisko oparte na fundamentach antropologii chrześcijańskiej, mówiące o godności i komplementarności mężczyzny i kobiety oraz akcentujące zróżnicowanie pomiędzy płciami. Jednocześnie, doceniając rolę kobiety, Kościół, choćby w ramach nauczania tzw. nowego feminizmu autorstwa św. Jana Pawła II, krytykuje nadmierną schematyzację postrzegania ról mężczyzny i kobiety w społeczeństwie, będącą pokłosiem stereotypów kulturowych, a nie wnioskiem wynikającym z nauczania ewangelicznego. Współczesne nauczanie Kościoła dotyczące płci jest zarówno reakcją na niebezpieczne zjawiska współczesności, jak i kontynuacją nauczania Ewangelii.

W czasie intensywnej dyskusji na kongresie nie zabrakło też pochylenia się nad osobami, którym nie powiodło się w życiu małżeńskim i wstąpiły w nowe związki. Problematyką tych osób zajął się ks. prof. Paweł Góralczyk, pallotyn, podejmując temat: *Miejsce osób w związkach niesakramentalnych w Kościele*. Ksiądz prof. Góralczyk pokazał, że Kościół w swojej trosce o kondycję rodziny i małżeństwa dąży do zapewnienia opieki rodzinie nie tylko w jej religijnych wymiarach, ale także w różnych sytuacjach niepożądanych, lecz charakterystycznych dla współczesnego świata. Działania nakierowane na ludzi rozwiedzionych, żyjących w nowych czy tzw. wolnych związkach są – zdaniem prelegenta – wyrazem miłości Bożej obejmującej wszystkich ludzi oraz realizacją misji sakramentalnej Kościoła. W rozważaniu konkretnych sytuacji życiowych – zaznaczył – potrzebna jest szczególna ostrożność, gdyż pomiędzy pozostawieniem w łasce Bożej a jej odrzuceniem i wystąpieniem ze wspólnoty kościelnej obejmują one cały szereg różnego rodzaju możliwości i stopni przynależności do Kościoła.

Obecnie spotykane kryzysy małżeństw i rodzin bardzo często spowodowane są brakiem pogłębionej duchowości małżeństwa. To zagadnienie poruszył inny wybitny znawca teologii i duchowości małżeństwa i rodziny w Polsce o. prof. Kazimierz Lubowicki OMI w prelekcji zatytułowanej: *Duchowość małżeństwa i rodziny*. Jego zdaniem, właściwe spojrzenie człowieka wierzącego na kwestię małżeństwa i rodziny często jest sprowadzane do kwestii przestrzegania prawa kanonicznego. Prawo jednak powinno być rozumiane nie tylko jako zbiór przepisów, lecz zgodnie z perspektywą biblijną jako źródło mądrości, za którym stoi zamysł Boży. W tej perspektywie drogą uratowania właściwego rozumienia małżeństwa przed kryzysem, w jakim się ono znajduje, jest odnowienie troski o świętość małżeńską. Wiedzie ona poprzez przypomnienie między innymi chrześcijańskiego rozumienia jedności małżeńskiej czy cielesnego i duchowego wymiaru miłości w małżeństwie; pozwala ona też małżonkom na uczestnictwo, dokonujące się w specjalny sposób, w miłości oblubieńczej Chrystusa.

Kongres miał również szczególną oprawę kulturową i duchową. Pod koniec pierwszego, ogromnie intensywnego, dnia, po Apelu Jasnogórskim studenci z Wyższej Szkoły Kultury Społecznej i Medialnej z Teatru Studenckiego DOBRY WIECZÓR wystawili sztukę teatralną *Wyzwolenie* Stanisława Wyspiańskiego w reżyserii Jerzego Zelnika i o. Dariusza Drażka CSsR. Drugi dzień kongresu rozpoczęliśmy od wspólnej modlitwy na Eucharystii za małżeństwa i rodziny w sanktuarium Matki Bożej Nieustającej Pomocy w Toruniu pod przewodnictwem JEm. ks. kard. Gerharda L. Müllera, który w czasie homilii podkreślił znaczenie modlitwy uczestników Kongresu w intencji Synodu Biskupów o rodzinie:

Nasza modlitwa w sposób szczególny obejmuje też uczestników Synodu Biskupów z Ojcem św. Franciszkiem na czele. Modlimy się dla nich wszystkich o nieustającą pomoc od Boga przez Maryję w rozeznawaniu Ducha Prawdy o blasku i pięknie małżeństwa. O odwagę w głoszeniu tej prawdy pośród świata czekającego na nową ewangelizację, bo przyszłość tego świata idzie przez rodzinę, rodzinę Bogiem silną.

Z okazji kongresu swoje słowo do uczestników skierował również JEm. ks. kard. Zenon Grocholewski, b. prefekt Kongregacji Wychowania Katolickiego, który napisał m.in.: „Cieszę się, że Wasza Uczelnia podejmuje niezwykle cenny i ważny temat małżeństwa i rodziny, zwłaszcza w obecnym czasie, kiedy refleksja Kościoła koncentruje się pomiędzy dwoma etapami Synodu Biskupów poświęconymi «wyzwaniom duszpasterskim dla rodziny w świetle nowej ewangelizacji» oraz «powołaniu i misji w Kościele i świecie współczesnym»”.

Owoce kongresu jest już wydana przez wydawnictwo WSKSiM w Toruniu pozycja monograficzna pt. *Ewangelia małżeństwa i rodziny* pod redakcją o. dr. Zdzisława Klafki.

Kongres w części transmitowany był przez TV Trwam. W internecie dostępne są również niektóre prelekcje: <https://wsksim.edu.pl/miedzynarodowy-kongres-o-rodzinie-ewangelia-malzenstwa-i-rodziny/>.

ZDZISLAW KLAFKA

Wyższa Szkoła Kultury Społecznej i Medialnej w Toruniu